

Albert Camus

SİSİFOS

SOYLENİ

Fransızca aslından
çeviren
TAHSİN YÜCEL

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

1. basım: 1974, Ataç
2. basım: 1983, Adam
3. basım: 1988, Adam
4. basım: 1992, Adam
5. basım: 1997, Can

ISBN 975-510-726-6

© Editions Gallimard 1942 / Onk Ajans Ltd. Şti. /
Can Yayınları Ltd. Şti. (1996)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevinde basıldı. (1997)
Dizgi: Gülay Altunkaynak

Albert Camus

SİSİFOS
SÖYLENİ

DENEME

Fransızca aslından
çeviren
TAHSİN YÜCEL

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi. No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

Albert Camus, 1913 yılında Cezayir'de doğdu, babası işçiydi, annesinin okuma-yazması yoktu. Cezayir'de 1934 yılında evlendi. İki yıl sonra boşandı. Komünist parti üyesi oldu, ama 1937'de atıldı. İlk romanı *Mutlu Ölüm*, ancak ölümünden sonra yayımlandı. İlk gençlik yıllarında yakalandığı tüberküloz hiç peşini bırakmadı. Yayımlanan ilk romanı *Tersi ve Yüzü*'dür (1937). Arkadan peş peşe öteki romanları geldi. 1940 yılında Paris'e geldi. Gençlik yıllarında başladığı gazeteciliği hep sürdürdü. 1957 yılında Nobel Edebiyat Ödülünü aldı. 1960 yılında bir otomobil kazasında yaşamını yitirdi.

İÇİNDEKİLER

UYUMSUZ BİR USLAMLAMA	13
Uyumsuz ve İntihar	15
Uyumsuz Duvarlar	22
Felsefece İntihar	38
Uyumsuz Özgürlük	58
UYUMSUZ İNSAN	73
Don Juan'cılık	78
Oyun	85
Fetih	92
UYUMSUZ YARATIM	99
Felsefe ve Roman	101
Kirilov	111
Yarınsız Yaratım	119
SİSİFOS SÖYLENİ	124
 FRANZ KAFKA'NIN YAPITINDA UMUT VE UYUMSUZ	 131

*Ruhum, ölümsüz yaşamın ardından koşma,
olanaklar alanını tüketmeye bak.*

Pindaros

SİSİFOS SÖYLENİ

Tanrılar, Sisifos'u bir kayayı durmamamacasına bir dağın tepesine kadar yuvarlayıp çıkarmaya mahkûm etmişlerdi; Sisifos kayayı tepeye kadar getirecek, kaya tepeye gelince kendi ağırlığıyla yeniden aşağı düşecekti hep. Yararsız ve umutsuz çabadan daha korkunç bir ceza olmadığını düşünmüşlerdi, o kadar haksız da sayılmazlardı.

Homeros'a bakılırsa, Sisifos ölümlülerin en bilgesi, en uyanığıydı. Başka bir söylentiye göre de haydutluğa eğilim gösteriyordu. Ben bunda çelişki görmüyorum. Ruhlar ülkesinin yararsız işçisi olmasına yol açan nedenleri konusunda kanılar farklı. İlk Tanrıları biraz hafife alması başına kakılıyor. Onların gizlerini açığa vurmuştu. Jupiter, Asope'un kızı EGINE'yi kaçıırır. Kızın babası bu kayboluşa şaşar, Sisifos'a dert yanar. Bu kaçırmayı bilen Sisifos, Korent kalesine su vermesi koşuluyla Asope'a bilgi vereceğini söyler: Suyun kutsanmasını tanrıların öfkesine yeğ görür. Ruhlar ülkesinde, bundan dolayı cezalandırılır. Homeros bize Sisifos'un Ölüm'ü zincire vurduğunu da anlatır. Pluton, ülkesini ıssız ve sessiz görmeye katlanamaz. Savaş tanrısını yollar, o da Ölüm'ü kendisini yenenin elinden kurtarır.

Sisifos'un ölmek üzereyken, önlemsizlik edip karısının aşkını denemek istediği de söylenir. Cesedini alanın ortasına atmasını ister. Sisifos kendini ruhlar ülkesinde bulur ve burada insan aşkına öylesine karşıt olan bu söz dinlemeye kızar, karısını cezalandırmak üzere yeryüzüne dönmek için Pluton'dan izin alır. Ama bu

Dünya'nın yüzünü yeniden görünce, suyu ve güneşi, sıcak taşları ve denizi tadınca, ruhlar ülkesinin karanlığına dönmek istemez artık. Çağrılar, öfkeler, gözdağları, hepsi boşa gider. Daha birçok yıllar, körfezin eğrisi, pırıl pırıl deniz ve yeryüzünün gülümsemeleri karşısında yaşar. Tanrıların bir karar vermesi gerekmektedir. Mercure gelip pervasızın yakasına yapışır, sevinçlerinden kopararak zorla ruhlar ülkesine götürür onu, burada kayası hazırdır.

Sisifos'un uyumsuz kahraman olduğu şimdiden anlaşılmıştır. Tutkularıyla olduğu kadar sıkıntısıyla da uyumsuzdur. Tanrıları hor görmesi, ölüme kin duyması, yaşam tutkusu, tüm varlığı bitmeyecek bir şey için dindirten bu anlatılmaz işkenceye malolur. Yeryüzünün tutkuları için ödenmesi gereken pahadır bu. Ruhlar ülkesindeki Sisifos konusunda hiçbir şey söylenmez bize. Söylenenler imge gücümüzle canlandırılmak için yaratılmıştır. Burada yalnız kocaman taşı kaldırmak, yuvarlamak, yüz kez yeniden başlanan bir yokuşu tırmanmasını söylemek için gerilmiş bedenin tüm çabası görülür; kırışmış yüz, taşa bastırılmış yanak, balçık kaplı kitleyi yüklenen bir omzun, onu indiren bir ayağın desteği, kollarla yeniden toparlama, toprağa batmış iki elin tümüyle insansal güveni görülür. Göksüz uzamla, derinlikten yoksun zamanla ölçülen bu uzun çabanın en sonunda, amaca ulaşılmıştır. Sisifos o zaman taşın birkaç saniyede bu aşağı dünyaya doğru inişine bakar, yeniden tepelere doğru çıkarmak gerekecektir onu. Gene ovaya iner.

Sisifos bu dönüş, bu duruş sırasında ilgilendirir beni. Böylesine taşlarla baş başa didinen bir yüz, taşın kendisidir şimdiden! Bu adamın ağır, ama eşit bir adımla sonunu göremeyeceği sıkıntıya doğru inişi gözlerimin önüne geliyor. Bu saat, bir soluk alış andıran, tıpkı yıkımı gibi şaşmaz bir biçimde geri gelen bu saat, bilincin

saatidir. Tepelerden ayrıldığı, yavaş yavaş tanrıların inlerine doğru gömüldüğü saniyelerinin her birinde, yazgısının üstündedir. Kayasından daha güçlüdür.

Bu söylen 'trafik'se, kahraman bilinçli olduğu içindir. Gerçekten de her adımda başarma umuduyla des-teklenseydi, neden kederli olacaktı? Bugünün işçisi yaşamının tüm günlerinde aynı işlerde çalışır, bu yazgı da uyumsuzlukta bundan aşağı kalmaz. Ama ancak bilinçli olduğu ender anlarda 'trajik'tir. Sisifos, tanrıların paryası, güçsüz ve ayaklanmış Sisifos, düşkün durumunun bütün enginliğini bilir: İnisi sırasında bunu düşünür. Bunalımını oluşturan açık görüşlülük aynı zamanda yengisini de tüketir. Hor görünün aşamadığı yazgı yoktur.

Kimi günlerde dönüş böyle acı içinde geçiyorsa sevinç içinde de geçebilir. Bu sözcük fazla değil. Gene Sisifos'u kayasına dönerken getiriyorum gözlerimin önüne, acı başlangıçtaydı. Yeryüzünün görüntüleri usa fazla takıldığı zaman, mutluluğun çağrısı fazla ağır bastığı zaman, insanın yüreğinde keder yükselir: Kayanın yengisidir bu, kayanın ta kendisidir. Uçsuz bucaksız kederi taşınamayacak kadar ağırdır. Bunlar da bizim Gethéma-ni¹ gecelerimizdir. Ama ezici gerçekler tanındılar mı yok olurlar. Böylece Oidipus da ilki yazgıya bilmeden boyun eğer. Bildiği andan sonra, tragedyası başlar. Ama aynı anda, kör ve umutsuz durumda, kendisini dünyaya bağlayan tek bağı bir genç kızın eli olduğunu anlar. Ölçüsüz bir söz çınlar o zaman: 'Bunca acı deneyime karşın, ilerlemiş yaşıma ve ruh büyüklüğüm her şeyin iyi olduğu yargısına götürüyor beni.' Dostoyevski'nin Kirilov'u gibi Sophocles'in Oidipus'u da uyumsuz yenginin 'formülünü' verir böylece. İlkçağ bilgeliği çağdaş kahramanlıkla birleşir.

¹ *Kırdıs yakınında. Oliviers Tepesinin eteğinde bir bahçe. İsa çarmıha gerilmeden önce burada dua etmiş, sonra tutuklanmıştı. (Çev.)*

Bir mutluluk kitabı yazma isteğine kapılmadıkça, uyumsuz bulamaz insan. ‘Daha neler! Böylesine dar yollardan mı?..’ Ama bir tek dünya var yalnızca. Mutluluk ve uyumsuz aynı yeryüzünün iki oğlu. Birbirlerinden ayrılamazlar. Yanlışlık mutluluğun ille de uyumsuzun bulunuşundan doğduğunu söylemek olurdu. Uyumsuz duygusunun mutluluktan doğduğu da olur. ‘Her şeyin iyi olduğu yargısına varıyorum,’ der Oidipus, bu söz kutsaldır. İnsanın vahşi ve sınırlı evreninde çınlar. Her şeyin tükenmediğini, tüketilmediğini öğretir. Bu dünyaya doyumsuzluğumuz ve yararsız acılardan hoşlanmamız yüzünden gelmiş bir tanrıyı kovar bu dünyadan. Yazgıyı bir insan işi yapar, insanlar arasında sonuçlandırılacak bir işe dönüştürür.

Sisifos’un tüm sessiz sevinci buradadır: Yazgısı kendisindir. Kayası kendi nesnesidir. Aynı biçimde, uyumsuz insan da sıkıntısı üzerinde gözleme başladığı zaman, tüm putları susturur. Birdenbire sessizliğine bırakılmış evrende, yeryüzünün binlerce hafif, hayran sesi yükselir. Bilinçsiz ve gizli seslenişler, tüm yüzlerin çağrıları, bunlar için kaçınılmaz ters yüzü ve yenginin pahasıdır. Gölgesiz güneş yoktur. Ve geceyi tanımak gerektir. Uyumsuz insan evet der, çabası hiç dinmeyecektir artık. Kişisel bir yazgı varsa, üstün alinyazısı yoktur, hiç değilse tek bir alinyazısı vardır, onu da kaçınılmaz bulur ve küçünür. Gerisine gelince, günlerini istediği gibi geçireceğini bilir. İnsanın kendi yaşamına yöneldiği bu yüce anda, Sisifos, kayasına dönerken, kendisince yaratılan, belleğinin bakışı altında birleşen, hemen sonra da ölümüyle kapanan yazgısı olan bu bağısız eylemler dizisini seyreder. Böylece, insansal olan her şeyin tümüyle insan kaynaklı olduğuna inandığını gösterir, görmek isteyen ve karanlığın sonu olmadığını bilen kördür, hep yürümektedir. Kaya yuvarlanır durur.

Sisifos'u dağın eteğinde bırakıyorum! Kişi yükünü eninde sonunda bulur. Ama Sisifos, tanrıları yadsıyan ve kayaları kaldıran üstün sadıklığı öğretir. O da her şeyin iyi olduğu yargısına varır. Bundan böyle, efendisiz olan bu evren ona ne kısır görünür, ne de değersiz. Bu taşın ufacık parçalarının her biri, bu karanlık dağın her madensel parıltısı, tek başına bir dünya oluşturur. Tepelere doğru tek başına didinmek bile bir insan yüreğini doldurmaya yeter. Sisifos'u mutlu olarak tasarlamak gerekir.